

végül nem jelentette meg az év 365 napjára elosztott szentenciagyűjteményét, amelyhez →Édes Gergely írt előszót.

Irod.: HATOLKAI Árpád, *Naszályi János peregrinációs naplója (1788–1790)*, ItK, 1974; FEKETE Csaba, *Könyvtáros szénior*, MKsz, 2002, 162–165.

Bretz Annamária

Negro, Pescennio Francesco (Velece, 1452. ápr. 17.–?, 1524)

Humanista polihisztor. Ősei Mo.-on éltek, nagyapja, Paulus Cernoëvichius →Hunyadi János ellen csatázva esett el, apja Velencébe menekült. ~t 1469-ben költővé koszorúzták. Velencében tanult; bölcsész- és jogi doktor. 1489–91 között Galeotto →Marzio meghívására Horosianumban (a helységet életrajzírója tévesen Araddal azonosítja) tanított, iskoladrámát írt. 1495–96-ban Ippolito d' →Este tanára volt Esztergomban, 1496–97-ben Beatrix királynénak Pliniust magyarázott és dialektikát tanított. Visszaszerezte mo.-i birtokainak felét. Mo.-on Firmicus Maternus-kódexet talált, sajtó alá rendezte, és 1499-ben Velencében kiadta. 1503–04 k. váci kanonok; Vácott Bernardino d' Udine jogtudóssal nyilvános főiskolát alapított, majd II. Ulászló király →Bonfini *Magyar történetének* folytatását bízta rá. Művei, számos magyar adattal, túlnyomórészt kiadatlanok.

Irod.: Giovanni MERCATI, *Ultimi contributi alla storia degli umanisti, fasc. 2.*, Città del Vaticano, 1939; PAJORIN Klára, *Bonfini Symposionja*, ItK, 1981, 513–514.

Pajorin Klára

Négyeskönyv →*Quadripartitum*

nehézlovas harcmodor

A magyarok a ~ral először kalandozósaik során, ellenfeleik seregében találkoztak. Az államszervező harcok idején igen fontos szerepük volt a külföldről jött, a fegyveres erők elitjét adó német, itáliai, esetleg varég-orosz harcosoknak, akik a korszerű ~t képviselték. →Kálmán király törvényeiben is jelentkezik a páncélosok (panceratus, loricated) iránti igény (I:40. tc.), ami időben egybeesik a hónalj alá

szoritott, döfésre, öklelésre alkalmas lándzsatarítás európai elterjedésével. A királyi udvar törekvése nem maradhatott hatástalan, hiszen a 12. sz. közepére a magyar sereg elit alakulatai (udvari zászlóalj, előkelők kísérete) már így, nehézfegyverzetben (páncéling kb. 13–15 kg, kard 2 kg, sisak 1,5 kg, lándzsa 1 kg, lószerszám 5 kg), zárt, vélhetően ék (cuneus) alakzatban, a nehézfegyverzet látványa okozta sokkhatására számítva harcoltak. Ilyennek örökítették meg az 1167. évi zimonyi csatában harcoló magyar sereget a bizánci krónikások. A magyar hadszervezeten belül tehát létrejött a lovasság támadó magja, amely elsöprő rohamra, lökésekre alkalmas volt, de taktikázásra, manőverezésre kevésbé volt képes. A magyar seregben ezért is maradhatott mindvégig jellemző a ~ és a →könnyűlovas harcmodor kombinálása, noha a ~ térnyeréséről, a könnyűlovas harcmodorhoz való viszonyáról a magyar hadtörténetírásban mindmáig ellentétes vélemények élnek. Az 1278. évi dűrnkruti csatáról beszámoló →*Stájer rimés krónika* mindenesetre arról tudósít, hogy a magyarok úgy harcoltak, mintha csak Franciaó.-ban tanulták volna, miközben a könnyűlovas harcmodort a →kuno kéval azonosítja.

A 13. sz.-i Mo.-on a nemesség kifermálódásában a nehézfegyverzet előteremtésének képessége lényeges szerepet játszott: kezdetben az számított →nemesnek (nobilis), aki ilyen fegyverzetet viselt. A 13. sz.-tól a királyok sokszor birtokadományok feltételül szabták nehézfegyverzetben harcolók kiállítását. A 14. sz. végére meghonosodott a nehézlovasok lándzsák szerinti tagolódása is: 1392-ben a lándzsának nevezett katonai egység 1 nehézlovasból és 2 íjászból állt, a 14. sz.-ban 25 fős egységek harcoltak a lovagi →zászló alatt. A nehézlovasság csatadöntő fegyvernem maradt a 15. sz.-ban is. Mátyás 1487. évi seregszemléjén 8000 gyalogos mellett 20000 lovas jelent meg, beclések szerint közülük 10000 lehetett nehézlovas. A lovas zsoldja legalább havi 3, a gyalogosé 2 forint volt.

Mivel az →oszmán-török hadszervezetben és hadviselésben a nehézlovasok